

Sygn. akt III AUa 962/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gerszewska (spr.) SSA Maria Sałańska - Szumakowicz
Protokolant:	sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2015 r. w Gdańsku

sprawy E. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do świadczenia przedemerytalnego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 31 marca 2015 r., sygn. akt VII U 68/15

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Bożena Grubba SSA Maria Sałańska - Szumakowicz

Sygn. akt III AUA 962/15

UZASADNIENIE

Decyzją z 9 października 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonej E. W. prawa do świadczenia przedemerytalnego na podstawie przepisu art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2013 poz. 170 j.t. ze zm.), bowiem do dnia rozwiązania stosunku pracy udowodniła 34 lata, 11 miesięcy i 21 dni okresów składkowych i nieskładkowych, zamiast wymaganych 35 lat. Do łącznego stażu pracy pozwany nie zaliczył okresu zatrudnienia od 1 stycznia 1980 r. do 6 maja 1980 r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) z powodu braku dniówek obrachunkowych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona E. W., powołując się na pisemne wyjaśnienie pojęcia dniówek obrachunkowych przez likwidatora zakładu pracy i wniosła o przyznanie świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z 31 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawczyni prawo do świadczenia przedemerytalnego od 26 sierpnia 2014 r.

Z ustaleń Sądu wynika, że ubezpieczona E. W. zd. P. (urodzona (...)) 25 sierpnia 2014 r. złożyła do pozwanego organu rentowego wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego.

W okresie od 6 lipca 1978 r. do 6 maja 1980 r. w pracowała Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P. (obecnie w likwidacji) w pełnym wymiarze czasu pracy. Okres od 6 lipca 1978 r. do 1 stycznia 1980 r. nie był kwestionowany przez pozwanego organ rentowy. Ubezpieczona przepracowała w spółdzielni w 1978 r. – 148 dni, w 1979 r. – 277 dni, za 1980 r. – brak danych.

Wnioskodawczyni, zgodnie z dokumentacją, zatrudniona była przy hodowli i produkcji pieczarek w pieczarkarni, wynagradzana stawką godzinową. Zakład pracy świadczył pracę przez wszystkie ustawowo robocze dni roku – ubezpieczona świadczyła pracę od pierwszego do ostatniego dnia zatrudnienia de facto w pełnym wymiarze czasu pracy. Praca w spółdzielni odbywała się w systemie zmianowym.

W ramach rolniczej spółdzielni produkcyjnej osoba po rocznym okresie kandydatury stawała się członkiem spółdzielni.

Tytułem wynagrodzenia z pracy w spółdzielni skarżąca osiągnęła dochód: w 1978 roku – 18.981 zł, w 1979 roku – 45.520 zł. Za 1980 rok jest brak danych i było to wynagrodzenie odpowiadające wynagrodzeniu pełnoetatowego pracownika. Nie zachowały się za ten rok listy płac żadnego z pracowników nie tylko dotyczące ubezpieczonej.

Likwidatorem spółdzielni jest P. D..

Ubezpieczona po raz ostatni pozostawała zatrudniona na podstawie umowy o pracę w (...) S.A. w G. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku referenta ds. administracyjnych, inspektora ds. administracyjnych, specjalisty ds. administracyjnych oraz specjalisty ds. obsługi obiegu dokumentów od 1 lutego 2005 r. do 31 października 2013 r. Do rozwiązania stosunku pracy doszło w drodze porozumienia stron (art. 30 § 1 pkt 1 k.p.) z przyczyn nie dotyczących pracownika, w trybie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników (Dz. U. z 2003 r. nr 90 poz. 844).

Od 3 stycznia 2014 r. wnioskodawczyni jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy w G. jako bezrobotna, z prawem do zasiłku od 11 stycznia 2014 r. do 1 stycznia 2015 r. - szósty miesiąc pobierania zasiłku upłynął w 10 lipca 2014 r. Do 21 sierpnia 2014 r. Z. W. nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych.

W toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczona udowodniła staż sumaryczny w wymiarze pierwotnie 34 lat, 11 miesięcy i 21 dni.

Sąd I instancji uwzględnił do stażu ubezpieczeniowego wnioskodawczyni okres od 1 stycznia 1980 r. do 6 maja 1980 r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P.. Tym samym ubezpieczona łącznie udowodniła przeszło 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych oraz w aktach sprawy, których prawdziwość nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd nie znalazł podstaw do kwestionowania ich wiarygodności z urzędu. Dowody w postaci dokumentów urzędowych Sąd ocenił na podstawie art. 244 § 1 k.p.c. ustalając, że skoro w toku procesu nie zostały skutecznie podważone, stanowią świadectwo tego, co

zostało w nich urzędowo poświadczane. Powyższe dowody układają się zdaniem Sądu w spójną całość, wzajemnie się potwierdzając lub uzupełniając. Nie były też kwestionowane przez strony i Sąd dał im wiarę w całej rozciągłości.

Podstawę ustaleń stanu faktycznego stanowiły także zeznania świadka P. D. (likwidatora Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P.) uznane przez Sąd I instancji za wiarygodne, tworzące zwartą, spójną i logiczną całość z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonej E. W. za zasadne.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2013 poz. 170 j.t. ze zm.), dalej: ustawa przedemerytalna, prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn.

W myśl ustępu 3 wskazanego przepisu, świadczenie przedemerytalne przysługuje osobie określonej w ust. 1 po upływie co najmniej 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia, jeżeli osoba ta spełnia łącznie następujące warunki:

1. nadal jest zarejestrowana jako bezrobotna;
2. w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych;
3. złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 6-miesięczny okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na wniosek osoby zainteresowanej, może przywrócić termin złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 3 pkt 3.

Zgodnie z art. 7 ust. 3 tejże ustawy do wniosku (o świadczenie przedemerytalne) dołącza się dowody uzasadniające prawo do świadczenia przedemerytalnego, w tym decyzję o utracie prawa do zasiłku dla bezrobotnych lub informację o upływie 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w art. 2 ust. 3, a także dowody wymagane do ustalenia prawa do emerytury oraz jej wysokości, określone przepisami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Za bezsporne uznał Sąd Okręgowy: upływ 6-miesięcznego okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych, w którym ubezpieczona nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych albo udziału w szkoleniu lub przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy; zatrudnienie wnioskodawczyni przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy; zarejestrowanie skarżącej jako osoby bezrobotnej; rozwiązanie stosunku pracy na skutek wypowiedzenia przez pracodawcę z przyczyn dotyczących zakładu pracy - w trybie ustawy z 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. z 2003 r. nr 90 poz.844) (k. 8 i 17 akt rentowych). Skarżąca osiągnęła również wymagany wiek 55 lat w dniu 19 grudnia 2013 r.

Przedmiotem sporu w sprawie pozostawało ustalenie, czy wnioskodawczyni E. W. posiada co najmniej 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych (tj. wymogu wynikającego z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy przedemerytalnej), i czy możliwe jest uwzględnienie do wymaganego stażu pracy okresów wykonywania pracy od 1 stycznia 1980 r. do 6 maja 1980 r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P. na stanowisku obsługi produkcji pieczarek.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 j.t. ze zm.), dalej: ustawa emerytalna, za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. następujące okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne wykonywania na obszarze Państwa Polskiego pracy nakładczej:

- a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,
- b) przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia z tego tytułu,

jeżeli w tych okresach osoba wykonująca taką pracę uzyskiwała wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy obowiązującego najniższego wynagrodzenia, określonego na podstawie przepisów Kodeksu pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, dokonanej na podstawie całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego, ubezpieczona E. W. niewątpliwie udowodniła nietrafność stanowiska pozwanego o braku wykazania przez nią wymaganych 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych, które legło u podstaw wydania zaskarżonej decyzji.

Sąd I instancji podkreślił, że okres zatrudnienia skarżącej Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P. (obecnie w likwidacji) od 6 lipca 1978 r. do 1 stycznia 1980 r. nie był kwestionowany przez pozwanego organ rentowy i został uwzględniony do uznanych okresów składkowych i nieskładkowych na podstawie tych samych dokumentów, na których organ oparł odmowę uwzględnienia do w/w stażu roku 1980 – mianowicie świadectwa pracy z 6 maja 1980 r. oraz zaświadczenia o pracy i dochodach ubezpieczonego spółdzielcy z 23 stycznia 2001 r. Dokumentacja powyższa w toku sądowego postępowania odwoławczego uzupełniona została nadto oryginałem książeczki ubezpieczeniowej, zawierającej zbieżne z wynikającymi z powyższych dokumentów wpisy. Także dwa oryginalne dokumenty załączone do akt sprawy tj. pismo Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P. z 6 maja 1980 r. – wskazujące, że ubezpieczona posiadała w maju 1980 r. do wykorzystania 17 dni urlopu – daje podstawy do przyjęcia, że taki wymiar urlopu wynikać musiał z zatrudnienia właśnie w pełnym wymiarze czasu pracy.

Jak wyjaśnił w obszernych, spójnych, wiarygodnych, wewnątrznie logicznych, zbieżnych i tworzących jednolity obraz stanu faktycznego, a zatem przekonywujących zeznaniach świadek P. D. – będący obecnie likwidatorem zakładu, a zatrudniony w nim (zatem znający realia pracy oraz wymiar zatrudnienia) od 1983 r. – w ramach rolniczej spółdzielni produkcyjnej osoba po rocznym okresie kandydatury stawała się członkiem spółdzielni. Pomimo tego ubezpieczona świadczyła pracę od pierwszego do ostatniego dnia zatrudnienia de facto w pełnym wymiarze czasu pracy – zatem należało uznać, iż miało to miejsce w pełnym wymiarze czasu pracy (zakład pracy świadczył pracę przez wszystkie ustawowo robocze dni roku). Praca w spółdzielni odbywała się w systemie zmianowym. Świadek ten także w pismach w toku postępowania odwoławczego przed Sądem wyjaśniał pojęcie „dniówki obrachunkowej” – to wskaźnik, brany pod uwagę przy ustaleniu wysokości stawki wynagrodzeń nie stanowiący zaś określenia dnia pracy. W ocenie Sądu nie dysponowanie przez likwidatora Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P. dokumentami potwierdzającymi przepracowany czas lub dotyczącymi kwestii płacowych (z uwagi na ich okres przechowywania wynoszący 12 lat) nie stoi na przeszkodzie ustaleniu, że ubezpieczona E. W. była zatrudniona w w/w zakładzie w wymiarze odpowiadającym pełnemu wymiarowi czasu pracy. Wskazują na to zeznania świadka P. D. oraz ciągłość zatrudnienia ubezpieczonej w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w P. (łącznie od 6 lipca 1978 r. do 6 maja 1980 r.). Sporny okres od 1 stycznia 1980 r. do 6 maja 1980 r. winien zatem być zaliczony do ogólnego wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych na potrzeby ustalania uprawnień do świadczenia przedemerytalnego. Po jego zaliczeniu E. W. spełniła wszystkie przesłanki wynikające z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy przedemerytalnej – udowodniła wymagany okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze wynoszącym co najmniej 35 lat.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy, działając na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. uwzględnił odwołanie ubezpieczonej i zmienił zaskarżoną decyzję pozwanego organu z 9 października 2014 r., przyznając prawo do

świadczenia przedemerytalnego od 26 sierpnia 2014 r. tj. od dnia następnego po złożeniu wniosku o świadczenie. Na poparcie tego stanowiska Sąd przywołał wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 19 marca 2013 r., III AUa 1373/12).

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości. Zarzucając:

- naruszenie przepisu prawa materialnego - art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (j. t. Dz. U. z 2013 r. poz.170 ze zm.) poprzez uznanie, że ubezpieczona spełnia warunki do uzyskania prawa do świadczenia przedemerytalnego.
- naruszenie prawa procesowego, a w szczególności art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegającej m.in. na dokonaniu błędnej oceny materiału dowodowego oraz przyjęciu, iż wyjaśnienia wnioskodawczyni i zeznania świadka stanowią wystarczający dowód potwierdzający zatrudnienie na podstawie umowy członkowskiej w okresie od 1 stycznia 1980 r. do 6 maja 1980 r. zawartej z Rolniczą Spółdzielnią Produkcyjną (...) w S..

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy przytoczył przesłanki warunkujące uzyskanie prawa do świadczenia przedemerytalnego a wskazane w ustawie z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (j. t. Dz. U. z 2013 r. poz.170 ze zm.). Wśród nich art 2 ust. 1 pkt 5 wymaga by osoba ubiegająca się o to świadczenie wykazała, że do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn.

W ocenie pozwanego ubezpieczona nie spełnia przesłanki stażu pracy – nie podlega zaliczeniu do okresów składkowych i nieskładkowych okres pracy od 1 stycznia 1980 r. do 6 maja 1980 r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w S. wobec braku zapisu o kwotach uzyskanego dochodu w spółdzielni z roku 1980 w zaświadczeniu o pracy i dochodach spółdzielcy oraz danych o ilości przepracowanych dni. Pozwany podkreślił, że zgodnie z przepisami w zakresie ubezpieczenia społecznego członków (...) ustalenie okresów zatrudnienia dla potrzeb ubezpieczeń społecznych następuje na podstawie dokumentacji potwierdzającej liczbę dni przepracowanych oraz liczby dniówek obrachunkowych.

Organ nie zgodził się ze stanowiskiem Sądu I instancji, że pojęcie „dniówki obrachunkowej” stanowiło wskaźnik, brany pod uwagę przy ustalaniu wysokości stawki wynagrodzeń - nie stanowiło zaś określenie dnia pracy. Podkreślił, że spółdzielnie pracy zatrudniały i zatrudniają pracowników, w oparciu o spółdzielczą umowę o pracę. Obowiązek taki wynika wprost z treści art. 182 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2003 r., Nr 188, poz. 1848 j.t.). Zgodnie z brzmieniem § 1 tego przepisu Spółdzielnia i członek spółdzielni mają obowiązek pozostawania ze sobą w stosunku pracy. Poza wyjątkami przewidzianymi w przepisach ustawy odmowa nawiązania stosunku pracy lub pozostawania w takim stosunku stanowi naruszenie istotnych praw i obowiązków wynikających ze stosunku członkostwa. Natomiast zgodnie z § 2 cytowanego przepisu, członek ma prawo do zatrudnienia stosownie do swoich kwalifikacji zawodowych i osobistych oraz aktualnych możliwości gospodarczych spółdzielni. § 3 stanowi natomiast, że stosunek pracy pomiędzy spółdzielnią a jej członkiem nawiązuje się przez spółdzielczą umowę o pracę (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 19 kwietnia 2012 r., sygn. akt III AUa188/12)

Pozwany wskazał dalej, że status pracownicy – w rozumieniu art. 2 k.p. – mają członkowie spółdzielni pracy zatrudnieni w nich na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, choć ustawa Prawo spółdzielcze nie nazywa ich pracownikami. Członkowie innych spółdzielni, niż spółdzielnie pracy (m.in. rolniczych spółdzielni produkcyjnych) nie są pracownikami w rozumieniu art. 2, jeśli nie są w nich zatrudnieni na podstawie umów o pracę.

Wbrew twierdzeniom Sądu I instancji, wskazał dalej pozwany, przepracowanie odpowiedniej ilości dni na rzecz spółdzielni w przypadku członka rolniczych spółdzielni produkcyjnych było podstawą do uznania okresu

ubezpieczenia, co wynikało z obowiązującymi w 1980 roku przepisami art. 4 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin.

Za błędne uznał Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaliczenie przez Sąd Okręgowy okresu od 1 stycznia 1980 r. do 6 maja 1980 r. z tytułu zatrudnienia w (...) (...) bowiem ubezpieczona była członkiem spółdzielni i nie można stosować do niej przepisów dotyczących pracowników w rozumieniu Kodeksu pracy, ani przepisów o pracy nakładczej.

Sąd nie ustalił ile dni przepracowała ubezpieczona w spornym okresie, a w konsekwencji czy podlegała ubezpieczeniu społecznemu zgodnie z przepisami dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin.

Wskazując na powyższe oraz treści orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 11 stycznia 2013 r., sygn. akt III AUa 1140/12 organ rentowy wniósł o uwzględnienie apelacji.

W odpowiedzi na apelację E. W. wniosła o jej oddalenie podziélając stanowisko Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest zasadna, aczkolwiek nie wszystkie argumenty w niej zawarte są jasne i przydatne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Przypomnieć należy, że Sąd odwoławczy nie jest związany zawartymi w apelacji zarzutami dotyczącymi naruszenia przepisów prawa materialnego i powinien wziąć pod uwagę (w granicach zaskarżenia) wszelkie stwierdzone uchybienia materialnoprawne – i to niezależnie od tego, czy zostały one podniesione w apelacji, czy też nie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 sierpnia 2006 r., sygn. akt: IV CSK 101/06, LEX nr 195416; z 11 stycznia 2007 r., sygn. akt: II CSK 392/06, OSP z 2009 r., nr 5, poz. 55, LEX nr 276219 (z aprobowaną glosą Moniki Wałachowskiej); z 18 maja 2007 r., sygn. akt: I CSK 91/07, LEX nr 286761 oraz z 7 kwietnia 2011 r., sygn. akt: I UK 357/10, LEX nr 863946). Powyższa okoliczność wynika z faktu, że postępowanie apelacyjne choć jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Oznacza to, że Sąd drugiej instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia (analogiczne stanowisko w powyższej kwestii zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 22 lutego 2012 r., sygn. akt: IV CSK 290/11; LEX nr 1136006).

Przede wszystkim zauważyć należy, że z uzasadnienia Sądu I instancji nie jest do końca wiadome jaką podstawę prawną zatrudnienia Z. W. w (...) (...) w S. (a nie w P. jak mylnie podał Sąd) przyjął: umowę o pracę, umowę o pracę nakładczą czy też zatrudnienie w ramach stosunku członkostwa. Odnosząc się jednak do świadectwa pracy z 6 maja 1980 r. (potwierdzającego zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy i wynagradzana według stawki godzinowej) – k. 6 akt kapitałowych, legitymacji ubezpieczeniowej, pisma (...) z 6 maja 1980 r. wskazującego, że ubezpieczona miała do wykorzystania w 1980 r. 17 dni urlopu wypoczynkowego (koperta k. 25 a.s.) Sąd przyjął że skarżącą łączył z (...) stosunek pracy. Wniosek ten jest błędny. Ubezpieczona, co jest niesporne, była członkiem przedmiotowej Spółdzielni w związku z czym łączył ją z wymienionym wyżej podmiotem nie stosunek pracy, lecz stosunek członkostwa. Wskazać należy, że w świetle orzecznictwa sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego umowa o pracę z członkiem (...) jest niedopuszczalna, a gdyby umowa taka została zawarta, to jest nieważna. Przykładowo w wyroku z 16 listopada 2000 r. (sygn. akt: I CKN 311/00; LEX nr 52413) Sąd Najwyższy stwierdził, że pomiędzy członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej a spółdzielnią nie zachodzi odrębny od stosunku członkostwa stosunek pracy. Z kolei w postanowieniu z 9 stycznia 2008 r. (sygn. akt: III UK 92/07, OSNP z 2009 r., nr 5-6, poz. 80) Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że uchwała walnego zgromadzenia rolniczej spółdzielni produkcyjnej, że „członkowie będą pracować na takich samych warunkach jak pracownicy” nie może zmienić charakteru prawnego ich zatrudnienia. W uzasadnieniu powyższego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał wprost, że członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może świadczyć pracy na podstawie umowy o pracę. Choć niektóre prawa i obowiązki związane z wykonywaniem pracy członka spółdzielni mogą być podobne lub identyczne jak te wynikające z zatrudnienia pracowniczego, to w sensie formalnoprawnym występują tu zasadnicze różnice. Podobne stanowisko co do charakteru materialnoprawnego zatrudnienia członków rolniczych

spółdzielni produkcyjnych – na gruncie obecnie już nie obowiązującej ustawy z 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. nr 12, poz. 61, ze zm.) – zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 22 grudnia 1972 r. (sygn. akt: II CR 543/72, OSNC z 1973 r., nr 9, poz. 163). W wyroku z 5 czerwca 1968 r., (I PR 183/68, nie publikowany) Sąd Najwyższy wskazał, że w myśl art. 113 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach zdolni do pracy członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych mieli prawo i obowiązek w niej pracować, ale w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia, bez zastosowania do tego stosunku - nawet odpowiednio - przepisów dotyczących umowy o pracę. W okresie międzywojennym (po powstaniu rolniczych spółdzielni produkcyjnych w 1920 r.) oraz powojennym (po zmianach ustawy z 1920 r. dokonanych nowelą z dnia 20 grudnia 1949 r. Dz. U. Nr 65, poz. 524 oraz ustawą z dnia 21 maja 1948 r. o Centralnym Związku Spółdzielczym i centralach spółdzielni Dz. U. Nr 30, poz. 199), świadczenie pracy przez członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych nie było traktowane w kategoriach spółdzielczego stosunku pracy. Stosunki zachodzące pomiędzy tymi osobami a spółdzielniami stanowiły pochodną od stosunku członkostwa i regulowane są aktami wewnątrzspółdzielczymi, takimi jak statut i regulamin pracy (vide orzeczenie Sądu Najwyższego z 16 października 1953 r., II C 653/53 - OSN 1995/II, poz. 21).

Również w obecnym stanie prawnym prawa i obowiązki członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych uregulowane są w odmienny sposób od obowiązków i praw pracowniczych. Z przepisu art. 155 §1 ustawy z 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848, ze zm.) wynika wprost, że zdolny do pracy członek spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni. Zgodnie z przepisem art. 156 §1 cytowanej wyżej ustawy - oprócz członków spółdzielnia może zatrudniać także ich domowników. Tak więc z cytowanych wyżej przepisów wynika, że członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich domownicy mogą świadczyć pracę na rzecz spółdzielni wyłącznie w oparciu o stosunek członkostwa. Umowy o pracę lub kontrakty cywilnoprawne (np. umowy o świadczenie usług) mogą być zawierane jedynie z osobami, które nie są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej (vide art. 157 ustawy – Prawo spółdzielcze). Przepisy tytułu II działu I ustawy – Prawo spółdzielcze, które dotyczą m. in. rolniczych spółdzielni produkcyjnych, w żadnym miejscu nie przewidują zatrudniania członków tych spółdzielni na podstawie spółdzielczych umów o pracę lub innych rodzajów umów o pracę. Spółdzielcza umowa o pracę dotyczy wyłącznie członków spółdzielni pracy, do których odnosi się regulacja prawna zawarta w dziale III tytułu II ustawy – Prawo spółdzielcze (por. w szczególności przepis art. 182 ustawy).

Nie ulega zaś wątpliwości, że ubezpieczona nie była zatrudniona w spółdzielni pracy, lecz pracowała w rolniczej spółdzielni produkcyjnej (w ramach stosunku członkostwa). Nie była pracownikiem zatem miały do niej zastosowanie zasady wynagradzania obowiązujących członków Spółdzielni.

Zgodnie z przepisem art. 4 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz. U. nr 10, poz. 54, ze zm.) – przywołanym przez pozwanego - przy ustalaniu okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń:

- 1) za dzień pracy uważa się 8 godzin pracy, a przed dniem 1 lipca 1962 r. dzień, który stanowił podstawę do obliczenia dniówki obrachunkowej; do dni pracy zalicza się również dni urlopu wypoczynkowego oraz dni pobierania zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub opiekuńczego,
- 2) za miesiąc pracy uważa się 20 dni pracy dla mężczyzny oraz 13 dni pracy dla kobiety, a jeżeli ubezpieczony użytkuje działkę przyzagrodową lub dostarcza spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym - 18 dni pracy dla mężczyzny oraz 11 dni pracy dla kobiety,
- 3) za rok pracy uważa się rok obrachunkowy, w którym mężczyzna przepracował w spółdzielni co najmniej 240 dni pracy, kobieta 150 dni pracy, a jeżeli użytkuje działkę przyzagrodową lub dostarcza spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym - to co najmniej: mężczyzna 220 dni pracy, a kobieta 130 dni pracy.

Warunkiem zaliczenia danego okresu w przypadku członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych jest przepracowanie w roku wymaganej ilości dniówek obrachunkowych, a nie faktyczny okres pozostawiania w

ubezpieczeniu (por. wyroki Sądu Najwyższego z 5 maja 1979 r., sygn. akt: II UR 7/79, N. Prawo z 1981 r., nr 6, str. 87; z 12 maja 1999 r., sygn. akt: II UKN 624/98, OSNAPiUS z 2000 r., nr 14, poz. 556, z 1 września 2010 r., sygn. akt: II UK 80/10, niepublikowany).

W uzasadnieniu wyroku z 24 maja 2012 r., sygn. akt: II UK 255/11 (niepublikowany) Sąd Najwyższy wskazał, że „Warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu należy odnieść do art. 1 w związku z art. 2 pkt 3 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin, wymieniającego jako podmioty ubezpieczenia społecznego członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Trzeba z tego wnosić, że każdy członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej, który wykonywał pracę na jej rzecz, wykonywał pracę objętą obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Objęcie pracy członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych ubezpieczeniem społecznym nie było zastrzeżone innymi warunkami, lecz jednocześnie samo podleganie obowiązkowi ubezpieczenia należy uznać za niewystarczające do zaliczenia okresu ubezpieczenia z tytułu pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej do okresów składkowych. Wymiar świadczonej pracy miał również wpływ na podleganie ubezpieczeniu społecznemu i wprowadzona w art. 4 dekretu zasada ustalania okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń przez uznawanie za dzień pracy 8 godzin pracy, za miesiąc 20 dni i za rok pracy rok obrachunkowy, w którym mężczyzna przepracował w spółdzielni co najmniej 240 dni lub odpowiednio 18 dni w miesiącu i 220 dni w roku, gdy użytkował działkę przyzagrodową lub dostarczał spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym, poza członkostwem w spółdzielni, decydowała o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu”.

Identyczne stanowisko zaprezentował Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z 10 października 2012 r. w sprawie o sygnaturze III AUa 705/12 (niepublikowany).

Należy zwrócić również uwagę na wyrok z 1 września 2010 r. sygn. II UK 80/10 (LEX nr 661515), w którym Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że: „Użyta w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych konstrukcja uzależniająca przyznanie prawa do świadczenia przedemerytalnego od posiadania odpowiedniego okresu uprawniającego do emerytury ustalanego zgodnie z art. 2 ust. 2, na podstawie przepisów art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy wykładni wskazanych przepisów w oparciu o reguły językowe, a ściślej - uwzględniając jedynie dosłowne brzmienie wyrazów i zwrotów w nich użytych, prowadzi do wniosku, że okres uprawniający do emerytury dotyczy wyłącznie okresu od 1 stycznia 1999 r., a wcześniej najwyżej od wejścia w życie ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 42, poz. 202 ze zm.), bowiem wskazane w tych aktach prawnych rozumienie terminu ubezpieczenie społeczne, a w szczególności ukształtowana w określony sposób prawna instytucja - nazywana "ubezpieczeniem społecznym" traktuje ubezpieczenia emerytalne jako część szeroko rozumianych ubezpieczeń społecznych. Wskazany wyżej model zabezpieczenia społecznego na wypadek zajścia określonych ryzyk socjalnych (starości, niezdolności do pracy, choroby, wypadków przy pracy, etc.) różni się od prawnego modelu, ukształtowanego w latach 70-tych ubiegłego wieku. Na podstawie aktów prawnych obowiązujących w tym okresie nie można jednoznacznie określić, co składało się na ubezpieczenie społeczne. Przyjmując takie rozumowanie, wyłącznie w oparciu o wykładnię językową, należałoby przyjąć, że wskazane w art. 6 ust. 2 pkt 12 okresy składkowe przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. dotyczą tylko okresów liczonych (najwcześniej) od wejścia w życie ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, za które w rozumieniu tej ustawy zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych i w innych spółdzielniach zrzeszonych w (...) Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, w zespołowych gospodarstwach rolnych spółdzielni kółek rolniczych zrzeszonych w Krajowym Związku (...) oraz pracy na rzecz tych spółdzielni. Do innego jednak wniosku prowadzi wykładnia systemowa wskazanych wyżej przepisów. Mając na uwadze, że dekret z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielniach kółek rolniczych i ich rodzin zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 5 obejmował świadczenia emerytalne, zasadne jest na podstawie rygorów tej ustawy zaliczenie okresów pracy, w sytuacji gdy przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych nie uchylili dekretu w tym zakresie - to jest ustalania okresu pracy do celu uzyskania świadczeń. W przepisie art. 195 ustawy emerytalnej tracą moc jedynie enumeratywnie wskazane przepisy dekretu z dnia 4 marca 1976 r., są to art. 1, 2, 3 pkt 3, 5 i 9, ust. 2 pkt 3 i ust. 3, art. 13-16, art. 18-20, art. 22, art. 25, art. 26, art. 28. Ponadto na mocy art. 194 ustawy emerytalnej zostały utrzymane w mocy przepisy wykonawcze wymienionego dekretu. Zastosowanie ma przepis art. 4 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielniach kółek rolniczych i ich rodzin. Kwalifikacja okresów składkowych według zasad określonych art. 6 ustawy emerytalnej, przebytych przed 1 stycznia 1999 r. musiała być dokonana na podstawie przepisów obowiązujących w okresie zatrudnienia osoby ubiegającej się o przyznanie prawa do określonego świadczenia. Powyższe wynikało z specyficznego charakteru pracy w spółdzielniach rolniczych oraz faktu, iż kwestie te nie są szczegółowo uregulowane przepisami ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Mając na uwadze, że w poszczególnych okresach roku kalendarzowego obciążenie spółdzielców i ich domowników pracą układało się bardzo różnorodnie, na gruncie prawa do świadczeń dla członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych stosowano fikcję prawną, gdzie za 1 dzień pracy przyjmowało się dniówkę obrachunkową. System ten stosowany był zresztą tylko do okresów pracy w spółdzielni przypadających po dniu 1 lipca 1962 r., kiedy wprowadzono nową ewidencję, odpowiadającą potrzebom emerytalnym. Wyznacznikiem pracy w spółdzielni nie był przeto dzień pracy, ale szczególny miernik nakładu pracy, którym była dniówka obrachunkowa (dniówka inwentarzowa, także złoty obrachunkowy), a czasem stawki wynagrodzenia za poszczególne roboty. Stwierdzenie nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego dokonywa się w myśl art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych po spełnieniu przesłanek ustalonych według zasad określonych ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych obowiązujących od dnia 1 stycznia 1999 r.

Niekwestionowanym jest, że ubezpieczona w okresie od 1 kwietnia 1978 r. do 6 maja 1980 r. pracowała w (...) w pieczarkarni. Zgodnie z ciężarem dowodzenia to na ubezpieczonej spoczywał obowiązek wykazania liczby faktycznie przepracowanych dni w spornym okresie. Temu obowiązkowi nie sprostała, w żaden sposób nie udowodniła rzeczywistego wymiaru czasu pracy w spornym okresie. Twierdzenia skarżącej nie zostały niczym poparte. Szczególnie na ilość przepracowanych dniówek obrachunkowych nie wskazują zeznania świadka P. D., który nie był wówczas ani pracownikiem, ani członkiem (...). Wskazywanie na ogólne zasady funkcjonowania rolniczych spółdzielni produkcyjnych w spornym okresie jest w niniejszej sprawie niewystarczające. Ubezpieczona nie była pracownikiem (...) lecz jej członkiem. Sam fakt wykazania w świadectwie pracy – który jest dokumentem prywatnym a nie urzędowym jak przyjął Sąd Okręgowy - zatrudnienia w pełnym wymiarze nie jest wystarczające do przyjęcia, że w spornym okresie przepracowała wymaganą ilość dniówek obrachunkowych. Kryterium tego nie spełnia również legitymacja ubezpieczeniowa, czy też pismo wyrażające zgodę na zatrudnienie w Zakładzie (...) w S. w drodze porozumienia między zakładami z informacją o 17 dniach urlopu wypoczynkowego za rok 1980 (również dokumenty prywatne). Zauważyć należy, że przepisy ustawy Prawo spółdzielcze z 1962 r. nie przewidywały wprost uprawnień urlopowych członków stanowiąc jedynie, że członek ma prawo korzystać ze świadczeń spółdzielni w granicach określonych w statucie. W statucie zatem (...) mogła uregulować kwestie uprawnień urlopowych swych członków. Posiłkowo spółdzielnia nie mogła korzystać z regulacji kodeksu pracy bowiem członek nie był pracownikiem zaś sama ustawa w tym przedmiocie nie odsyłała do regulacji kodeksowej. Dopiero ustawa prawo spółdzielcze z 1982 r. wprowadziła przepis art. 160 dający członkom i ich domownikom prawo do corocznego urlopu wypoczynkowego w wymiarze i według zasad określonych w statucie. Statut określa także sposób obliczania wynagrodzenia przysługującego za czas urlopu.

Reasumując wnioskodawczyni nie wykazała ilości dni pracy w (...) w S. nie można zatem stwierdzić, że spełniła warunki zatrudnienia opisane w dekrete z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych [...] (Dz. U. nr 10, poz. 54, ze zm.) w związku z art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Po uwzględnieniu okresów pracy w charakterze członka spółdzielni w wymiarze wynikającym z dniówek obrachunkowych za okres 78-79 (tj. przed 15 listopada 1991 r.) wnioskodawczyni nie udowodniła 35-letniego okresu stażu emerytalnego na dzień ustania stosunku pracy rozumianego jako okres ustalony zgodnie z przepisami art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem staż ten przy takiej metodzie liczenia wyniósł bezspornie 34 lata 11 miesięcy i 21 dni. Wnioskodawczyni nie spełniła zatem przesłanki stażu pracy określonego w art.

2 ust. 1 pkt 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, co czyni zarzut pozwanego naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego i procesowego (art. 233 § 1 k.p.c.) zasadnym.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Bożena Grubba SSA Maria Salańska- Szumakowicz